

DOPOLNILO k bibliografiji v Glasniku SED 15/1975, št. 5, 17–19:

- Cevc Tone: Pastirsko življenje na Veliki, Mali in Gojski planini v Kamniških Alpah. D 1957
- Kuhar Boris: Borovo gostuivanje v Prekmurju in podobni pustni običaji na Slovenskem. D
- Specagna Ettore: Arbeč, Zapotok, Gorenja vas, Črni vrh v Nadiški dolini (Materialna kultura). D
- Stefanciosa Vanda: Kruh slovenskega ljudstva. D 1955

Duša Krmel—Umek

POROČILA NOVICE

6. ZASEDANJE ŠTUDIJSKE SKUPINE IFMC ZA RAZISKOVANJE LJUDSKIH GLASBIL 12.—16. sept. 1977 na Poljskem.

Medtem ko postajajo veliki strokovni kongresi vse bolj samo priložnost za srečanja znanstvenikov iste stroke, ki bi sicer težko prišli skupaj, in so kongresni referati dostikrat le formalnost, ki omogoči prisostvovanje na kongresu, pa dobivajo zasedanja manjših študijskih skupin čedalje več veljave. V resnici je izmenjava mnenj in izkušenj ter razpravljanje o strokovnih problemih povsem uspešno le v ožjem krogu. Prav zato si vodje posameznih skupin prizadevajo, da bi bili sestanki redni, vsaj v razmiku dveh let, vsakokrat v drugi deželi. Gostitelj letošnjega zasedanja študijske skupine za ljudska glasbila je bila poljska akademija znanosti v Varšavi, kjer smo se udeleženci zbrali 12. sept. 1977 in se skupaj odpeljali v kraj zasedanja, v mestece Kazimierz Dolny (blizu Lublina).

Na programu je bilo čez 20 referatov, deloma na témo o odvisnosti instrumentalne glasbe od tehničnih zmogljivosti glasbil, nekateri pa so obravnavali probleme poljskih ljudskih glasbil. Tako je npr. B. Sárosi iz Budimpešte govoril o vplivu posebnosti violinske igre na oblikovanje melodije, V. Atanasov iz Sofije o tehničnih možnostih dud v Bolgariji, B. Vogel iz Varšave o vplivu poklicnih izdelovalcev glasbil na nepoklicne, Ch. Kaden iz Berlina o tehniki igranja na madžarske dude, O. Elschek iz Bratislave o izvajalskih značilnostih igranja na flavte, L. Bielawski iz Varšave o instrumentalni glasbi kot transformaciji človeškega gibanja, K. Galin iz Zagreba o piščalih severovzhodnih območij Hrvaške, Cv. Rihtman iz Sarajeva o razmerju med glasbilom, tehniko igranja in glasbo v ljudskem izročilu Bosne in Hercegovine, J. Strajnar iz Ljubljane o tehničnih možnostih violinske igre in njih dejanski uporabi pri rezijanskih godcih, D. Dević iz Beograda o srbskih piščalih, A. Dygacz iz Katowic o glasbilih poljskih steklarjev, B. Szydfowska-Ceglowska iz Poznaña o najstarejših poljskih imenih za glasbila itd. Kot je videti, smo bili Jugoslovani dobro zastopani, saj samo iz Makedonije in Črne gore ni bilo nikogar. Kajpak je na zasedanju sodelovalo tudi več domačinov, sicer pa so prišli strokovnjaki iz Avstrije, Belgije, Bolgarije, Danske, Holandije, Irske, Madžarske, obeh Nemčij, Norveške, Slovaške in Švedske.

Za mestece Kazimierz Dolny naše zasedanja ni bilo nič posebnega, saj so podobne prireditve tam večkrat. Nekdaj bogato

trgovsko mesto ob Visli, s štirioglatim glavnim trgom, ki ga obdajajo slikovite lesene in zidane hiše, nekatere z bogatimi renesančnimi pročelji, je po vojni, ko so ga spet pozidali, postalo privlačen turistični kraj. Nekatera strokovna društva imajo tu svoje počitniške domove. Tako je naša skupina bivala v Domu arhitektov, ki je moral biti nekoč plemiški dvorec, sodeč po obokani starinski veži, dvorišču atrijskega tipa in velikih družabnih prostorih v pritličju. Mesto je mikavno zlasti za slikarje, ki prirejajo tu svoje kolonije. Gostoljubnost Poljakov je presegla vsa naša pričakovanja in tistemu, ki zna opazovati življenje okrog sebe, je bilo marsikdaj težko ob izobilju dobrot, ki smo jih bili deležni.

Za slovo smo obiskali še Szydfowiec, manjši kraj ob cesti med Varšavo in Krakovom, kjer so pred dvema letoma začeli v obnovljenem plemiškem dvorcu urejati muzej ljudskih glasbil, ki je doslej edini te vrste na Poljskem. Sprejela nas je ravnateljica Danuta Paprocka, ki je vse svoje moči posvetila muzeju. Z izredno energijo ji je uspelo premagati težave, ki jih ni bilo malo, če je hotela uresničiti začetek velikopoteznega načrta, katerega obrisi se kažejo že v doslej odprtih razstavnih prostorih, bodisi v načinu razvrstitve glasbil ali v načinu postavitve in dokumentaciji.

Zmaga Kumer

SIMPOZIJ O EVROPSKI SREDNJEVEŠKI BALADI od 21.—23. nov. 1977 na Danskem

Po številu udeležencev je bilo to že kar kongres, saj nas je bilo čez sto. Toda referatov je bilo le enajst. Prirediteljica — univerza v mestu Odense — je očitno želela v mednarodnih strokovnih krogih uveljaviti svoj nedavno ustanovljeni „Laboratorij za srednjeveško slovstvo v ljudskih jezikih“, zato so organizatorji skrbno izbrali referente in udeležence, hkrati pa na široko odprli vrata vsem, ki se kakorkoli zanimajo za balade, zlasti študentom. Zasedanje je bilo v „zeleni predavalnici“ (zares so zelene vse klopi in pult za predavatelja) študijskega centra za srednjeveško literaturo. Poslopje je komaj dobro dograjeno v območju nove univerze, ki nastaja daleč zunaj mesta po vzorcu ameriških univerzitetnih „campusov“. Čeprav je bilo poskrbljeno za ozvočenje in čeprav smo imeli dovolj časa, se diskusija ni mogla prav razviti. Preveč raznovrstno je bilo poslušalstvo, za marsikoga je bilo vse novo in tako se je dogajalo, da smo razpravljali več med obedi in odmori kot v predavalnici in nazadnje soglasno sklenili, da prihodnje zasedanje ne sme preseči okvira delovnega sestanka študijske skupine.

Strokovno sta simpozij vodila I. Pi iz danskega folklornega arhiva v Kopenhagenu in O. Holzapfel z univerze v Odense. Prvi dan so predavali B. R. Jonsson (Svenskt Visarkiv, Stockholm) o skandinavski baladi, njeni starosti in zgodovini, D. Laurent (univerza v Brestu, Bretagne/Francija) o bretonskem pesemskem ustnem izročilu, E. Metzner (z univerze v Frankfurtu) o problemu izvora balad, J. A. Cid Martínez (z univerze v Madridu) o španski romanci in evropskem baladnem izročilu ter podpisana o srednjeveškem izročilu v slovenskih baladah in njihovem razmerju do evropskih. Drugi dan so nastopili Skandinavci: A. Asplund (z instituta za ljudsko slovstvo v Helsinkih) o finskih srednjeveških baladah, M. Nölse (z instituta v Tórshavnu) o herojskih junaških baladah in njihovem razmerju do drugih vrst, V. Olason (iz Reykjavíka) o islandskih srednjeveških baladah. Zadnje zasedanje je bilo spet bolj splošno. Predavali so: L. Vargyas (z madž. akademije znanosti v Budimpešti) o razširjanju balad, W. E. Richmond (Indiana University, Bloomington, ZDA) o refrenu in njegovem pomenu v angleških in norveških baladah ter D. Buchan (z univerze v Stirlingu na Škotskem) o kronologiji balad.

Čeprav so vsaj nekateri referenti prišli iz dežel, kjer je še mogoče opazovati balade v živem, so referati povečini izvenili ali v papirnato teoretiziranje ali pa so se oklepali tradicionalne literarne predstave o baladi kot pesmi povsem določene oblike in vsebine. Tako jim je srednjeveška balada pomenila poseben oblikovno vsebinski tip, namesto da bi bili upoštevali raznovrstnost primerov pri raznih narodih in razvoj vrsti. Le zaradi takih stališč se je moglo primeriti, da se je na koncu nekaterim zdelo še potrebno govoriti o tem, kaj sploh je balada. Vse premalo je bilo tudi upoštevano, da balada ni samo stvaritev besedne umetnosti, marveč je pesem, ki se poje, ponekod celo ob spremljavi plesa. Da glasba in ples vplivata tudi na besedilo, ni treba posebej opozarjati, vsaj ne tistih, ki imajo količjak terenskih izkušenj.

Zmaga Kumer

„Jaz sem kumek samohodec in ne dam se na povodec.“

BOŽO RAČIČ — devetdesetletnik.

Samo po rojstnem kraju Čatežu, kjer se je rodil 26. decembra 1877. leta v učiteljski družini — velja Božo Račič za Belokranjca. V svojem dolgem in nenehnem življenjskem delavniku pa se je vraščal zdaj v to zdaj v drugo slovensko pokrajino, kot človek in kot delavec. Najraje pa se je mudil v Beli krajini, ki ji je ostal zvest do danes.

V čudovito in samotno deželico ob Kolpi se je zagledal v času učiteljevanja, čeprav je služboval v Adlešičih le nekaj let (1919–1925). Dovolj, da se je potem, kamorkoli ga je že zanesla pot, nenehno vračal. Vračal kot vnet zbiralec narodopisnega blaga in zavzet pobudnik za ohranjevanje šeg, plesov, noš in predvsem starejših obrti in delavnosti, tako tkanja in vezenja pa izdelovanja pisanic.

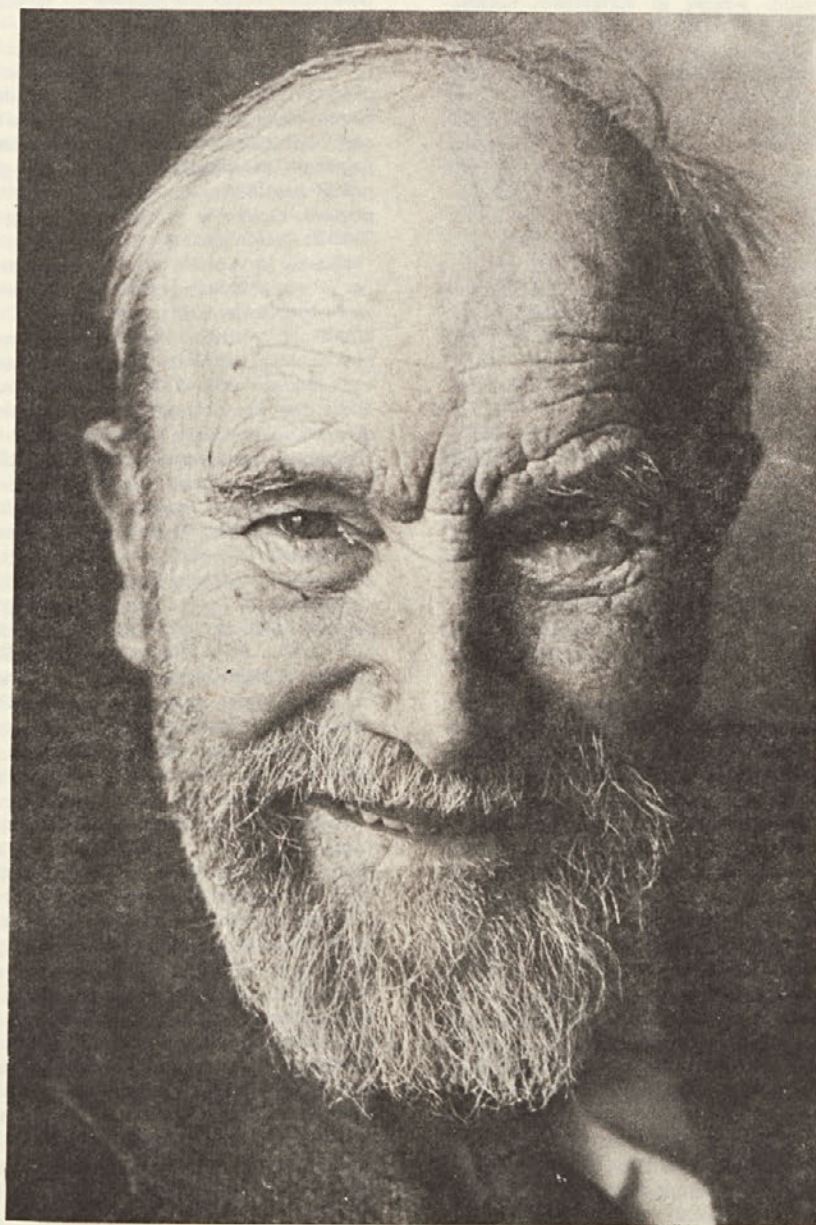
Veliko je napisal poljudnih in tudi strokovnih etnoloških člankov in celo kuharskih knjig. Še več pa je s svojo zavzetostjo prispeval k ohranjanju starejše in

zamirajoče narodopisne dediščine. V tem je nedvomno njegov pomen. In če je slovela Bela krajina še pred nedavnim kot „eldorado starih ljudskih šeg, belih noš in platna pa pisanic“, je to največ zasluga Boža Račiča. S tem, ko je obujal izdelovanje noš in tkanje domačega platna pa organiziral odkupovanje platna in pisanic, je prišel v belokranjske pa tudi v druge gospodarsko pasivne kraje, kjer so začeli prav tako na Račičevo pobudo, klekljati, že med obema vojnama, marsikak dinar.

„Ej, kume je skrbel za nas“, se še zdaj hvaležno spominjajo starejši Belokranjci in ljudje srednjih let. In še veliko več jim je dal, o čemer tudi še zdaj zgovorno pričajo na stežaj odprta vrata po številnih belokranjskih vaseh, kadar ga zanese tja, izza katerih ga vaščani iskreno vabijo, naj vstopi.

Samo to sem zapisala o Božu Račiču — o človeku in narodopiscu. Čeprav vem, da je navada, da se ob življenjskih jubilejih navajajo tudi obširnejši biografski in suhoparni bibliografski podatki, sem jih izpustila v trdni zavesti, da bodo jubilaru v naslednjih letih precej več pomenile tople in človeške besede pa iskrena želja, da nam je „živ in zdrav!“

Marija Makarovič



Božo Račič, foto Marko Aljančič